

Омельчук Дарія Юрївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Юлдашева Світлана
Анатоліївна,* професор кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат філологічних
наук, доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Мова виступає чинником інтеграції титульного етносу, національних меншин та мігрантів у єдиний гуманітарний простір держави.

Держави світу, регламентуючи засади мовної політики, розглядають її як інструмент системної інтеграції сегментів суспільства при формуванні єдиного гуманітарного простору.

У Великій Британії умовами натуралізації є володіння однією з трьох (англійська, шотландська, валлійська) мов.

У Швейцарії чотири офіційні державні мови (німецька, французька, італійська, ретороманська (романш)).

Англійська та ірландська мови є офіційними в Ірландії.

Статус державних закріплено в конституції Фінляндії 1919 р. за фінською і шведською мовами.

В Австрії окремі видавництва випускають книжки, поряд з німецькою, словенською мовами.

Упродовж 1970-1993 рр. Бельгію поділили на мовнокультурні спільноти. З другої половини 2002 р. розпочався новий етап реформування федеративного устрою Бельгії, на якому до компетенції регіонів увійшов перехід на нові засади фінансування мовнокультурних спільнот. Бельгійське законодавство передбачало для дітей, які розмовляли фламандською мовою і проживали у франкомовних районах, можливість відвідувати школи з навчанням фламандською мовою, розташовані в сусідніх районах. Оскільки франкомовні діти такого права не мали, Європейський суд з прав людини зобов'язав національний уряд їх забезпечити (1968 р.).

У державах-членах ЄС створено забезпечення (нормативне, фінансове, інституційне) розвитку мов національних меншин

(німецької в Данії, італійської та угорської в Словенії, угорської у Словаччині).

Велику увагу виробленню засад мовної політики приділили Латвія, Литва та Естонія. Ці країни взяли курс на впровадження державних мов у всі сфери суспільного життя, здійснення системи заходів щодо інтеграції російськомовної громади в мовні процеси. Однак ця мовна практика критикувалася як усередині країн, так і з боку РФ та ЄС.

З іншого боку, у багатьох державах Європи посилено повноваження місцевих громад у виробленні мовної політики.

Завдяки прийняттю у листопаді 1995 р. в Македонії закону про місцеве самоврядування, поряд з державною мовою, з 123 громад в 11 почали вживати албанську, 2 – турецьку мови.

19 жовтня 2007 р. Конституція Республіки Чорногорія закріпила державний статус за чорногорською мовою, причому кирилиця та латиниця є рівноправними. В офіційному діловодстві використовуються сербська, боснійська, албанська і хорватська мови [4, с. 19].

Свої сутнісні особливості, які склалися історично, має мовна політика Канади. 7 вересня 1969 р. вступив у силу Закон про офіційні мови в Канаді. Англійську та французьку мову проголошено офіційними в державі. Дію закону обмежили системою федеральних державних інститутів, куди увійшли парламент, уряд та його департаменти, Верховний суд, казначейство, митна та податкова служби, збройні сили, жандармерія, державна телерадіомовна компанія Сі-Бі-Сі та подібні коронні корпорації. Передбачено видання документів цих відомств двома мовами і провадження державної служби мовою, якій надають перевагу самі громадяни.

В арабських країнах Близького Сходу та Північної Африки (Магрибу) конституційно закріплено офіційний (державний, національний) статус арабської мови. Це характерно для державно-управлінської моделі Ємену, Тунісу, Алжиру, Сирії, Лівану, Лівії, Іраку.

Схвалена 15 жовтня 2005 р. Конституція Іраку гарантує таож офіційний статус курдської мови. Іракці отримали право навчати дітей мовою предків (туркоманською, асирійською, вірменською у державних освітніх установах, будь-якою іншою мовою у приватних освітніх установах згідно з прийнятими освітніми стандартами). Офіційний статус передбачає видання курдською мовою офіційної урядової газети, висловлювання і виступи нею в державних установах, уряді, парламенті, судах, офіційних заходах, публікація офіційних

документів, ведення офіційного листування, навчання в школах, її рівність при випуску банкнот, друці паспортів, виготовленні печаток.

Конституційно передбачено можливість використання французької мови в Лівані. Водночас запровадження арабської мови як державної викликало заворушення в берберських районах арабських держав.

У Мавританії після проголошення незалежності у школах всіх рівнів та офіційних установах законодавчо, поряд з французькою, було уведено арабську мову. Це становище розглядалося як перехідне до виняткового користування арабською мовою у сфері освіти й державного управління. Уряд створив експериментальні класи для навчання мовами пулар, сонінке і волоф [4, с. 20].

Традиції державної мовної політики в арабських країнах мають усталений характер. Арабська мова оголошувалася офіційною вже ухваленою 19 квітня 1923 р. конституцією Єгипту.

У Сомалі для національної консолідації створили письмо мовою сомалі з використанням латинської графіки.

За даними Бюро мов Гани, з виявлених 56 мов і діалектів серед неписьменних мов обрали 9, які могли прийняти у школах.

Процеси, які проходять у африканських та азійських державах, дають змогу виокремити етапи мовної адаптації, інтеграції та самореалізації, основні засади запровадження державної мови у мовленнєву сферу. Увага органів влади засвідчує необхідність урахування мовної специфіки як загальнодержавної, так і регіональної, конкретні особливості історичного, соціального, політичного, етноконфесійного розвитку країни. Прорахунки в мовній сфері спричиняють загострення гуманітарних конфліктів (показові наслідки арабізації південних районів Судану).

Отже, підкреслимо різноманітність зарубіжного досвіду вироблення державної мовної політики як інструменту єдності гуманітарного простору держави. Мова виступає чинником інтеграції різних етноконфесійних спільнот у національний інформаційний простір, виступаючи ключем до глибинної соціоментальної, духовно-світоглядної інформації, закладеної генетично. Розроблено засади запровадження державної мови в документи, переписку, тексти, підручники тощо. Коригування цих засад зумовлюють історичні, соціальні, політичні, регіональні особливості розвитку країни, її ідентичності.

Складовими мовної політики зарубіжних держав є: підвищення ефективності системи управління мовною сферою, нормативно-правового, концептуального, інституційного, фінансового, кадрового,

технічного та технологічного забезпечення (єдині мовні стандарти, регламенти, оцінка рівня узгодженості); посилення контролю за її здійсненням; урахування позицій регіонів та національних меншин; моніторинг з метою визначення її інтегративної дієвості.

Список використаних джерел

1. Бачевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К. : Видавничий центр «Академія», 2004. 344с.
2. Державна програма розвитку і функціонування української мови на 2004–2010 рр.: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 р. № 1546 // Офіц. вісн. України. 2003. № 40. С. 2105.
3. Деркач П.М. Короткий словник синонімів української мови. Львів; Краків; Париж. 1993.
4. Ермошин Г. Государственно-правовые аспекты языковых отношений // Российская юстиция. 1998. №3. С. 19-21.
5. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_014.
6. Заблоцький В.В. Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації : автореф. дис. канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси (політичні науки)». Х., 2007. 16 с.

Осадча Карина Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Проценко Галина
Петрівна,* старший викладач кафедри
правничої лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ

МОВА ПРАВА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАСТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мова є і завжди була найважливішим засобом комунікації між людьми. Вона є способом обміну інформацією та забезпечує організацію людської взаємодії та співпраці. Мова – це набута здатність людини формалізувати результати мисленнєвої діяльності та за допомогою універсальних знаків та звуків зробити їх доступними для інших представників соціуму [1, с. 4].

Мова і суспільство нерозривно пов'язані на усіх етапах існування, адже процес мислення є практично ідентичним для усіх людей, проте способів його формалізації існує тисячі, і всі вони